

Finanšu izlūkošanas
dienests

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS PAZĪMES ĀRPAKALPOJUMA GRĀMATVEŽU UN NODOKĻU KONSULTANTU SEKTOROS

2024

SADARBĪBĀ AR:

Valsts ieņēmumu dienests

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros

FID sadarbībā ar Valsts ieņēmumu dienestu ir izstrādājis vadlīnijas **ārpakalpojuma grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem** (kā arī citiem NILLTPFN likuma subjektiem) efektīvai risku vadībai, sniedzot pakalpojumus to saimnieciskās darbības ietvaros. Ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu kā NILLTPFN likuma subjektu¹ veiktās saimnieciskās darbības specifika ļauj konstatēt aizdomīgus darījumus un identificēt iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas un ar to saistītu NILL.

Lai veicinātu iespējamu noziedzīgu nodarījumu savlaicīgu atklāšanu un atvieglotu ziņojumu iesniegšanu nefinanšu sektora NILLTPFN likuma subjektiem, FID ir izstrādājis un kopš 2024. gada 9. septembra ieviesis vienkāršotu ziņojumu iesniegšanas kārtību. Sadarbībā ar nefinanšu sektora pārstāvjiem tika izstrādāta un attīstīta jauna ziņojuma veida forma, nodrošinot, ka vienkāršotā kārtība ir īpaši pielāgota nefinanšu sektoram, tādējādi uzlabojot ziņošanas efektivitāti.^{2/3}

Vadlīnijas kalpo kā palīgmateriāls aizdomīgu darījumu un darbību identificēšanai, lai ārpakalpojuma grāmatveži un nodokļu konsultanti veiksmīgi īstenotu riskos balstītu pieeju un efektīvi pārvaldītu NILL riskus. Tādējādi tiek veicināta godīga konkurence, nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksa un novērsta noziedzīgi iegūtu līdzekļu izvietošana, noslēgšana un integrēšana finanšu sistēmā.

Būtiski norādīt, ka bieži **grāmatvedības ārpakalpojums** tiek apvienots ar tādiem saimnieciskās darbības veidiem kā nodokļu konsultācijas un juridiskā veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumi.⁴ Saskaņā ar NRA 2023 identificēti četri galvenie riski ārpakalpojuma grāmatvežu sektorā:

1. slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;
2. apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;
3. konsultāciju sniegšana, kā izvairīties no nodokļu nomaksas;
4. fiktīvu darījuma dokumentu sagatavošana un iegrāmatošana.⁵

Jāņem vērā, ka **nodokļu konsultantiem** kā nozares profesionāļiem ir padziļinātas zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, līdz ar to pastāv risks, ka konsultācijas var

¹ Saskaņā ar NILLTPFN likuma 3. panta pirmās daļas 3. punktā noteikto. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-noversanas-likums>.

² Plašāka informācija par vienkāršotu ziņojumu iesniegšanas kārtību nefinanšu sektora NILLTPFN likuma subjektiem pieejama: <https://www.fid.gov.lv/lv/aktualitates/vienkarsota-zinojumu-iesniegšanas-kartiba-nefinansu-sektora-likuma-subjektiem>.

³ FID. Infografika: SARN iesniegšana goAML. Pieejams: <https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Zi%C5%86o%C5%A1ana%20goAML%20.png>.

⁴ Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu. 191. lpp. Pieejams: <https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf>.

⁵ Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu. 192. lpp. Pieejams: <https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf>.

tikt izmantotas NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī, lai izvairītos no nodokļu nomaksas. Saskaņā ar NRA 2023 identificēti divi galvenie riski nodokļu konsultantu sektorā⁶:

1. apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;
2. konsultāciju sniegšana tiek izmantota NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī, lai izvairītos no nodokļu nomaksas.⁷

! Būtiski norādīt, ka uzskaitītais izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, kā arī no tās izrietošās NILL pazīmju kopums nav uzskatāms par izsmeļošu un visaptverošu. **Konkrētu, atsevišķu pazīmju identificēšana ne vienmēr var izraisīt aizdomas par noziedzīgu nodarījumu, bet tās var kalpot kā noderīgs kontroles mehānisms, lai individuālos gadījumos veiktu pastiprinātu uzraudzību vai piemērotu padziļinātu izpēti.** Katrs aizdomīgs darījums, pat ja tas atbilst zināmām NILL tipoloģijām, var saturēt unikālas iezīmes. Līdz ar to, nepieciešams katru gadījumu vērtēt individuāli, ņemot vērā pieejamo informāciju par klientu un darījumu, kā arī pieejamos izpētes materiālus.

Vadlīnijās norādītās pazīmes attiecināmas uz klientu (juridisku un/vai fizisku personu), nozīmīgu klienta sadarbības partneri un/vai ar klientu saistītu personu un/vai ar klientu saistītu personu loku tiktāl, ciktāl darbību kopums norāda uz iespējamu noziedzīgu nodarījumu vai tā mēģinājumu.

Nodokļu noziegumi un no tās izrietošā NILL var izpausties šādās darbībās, piemēram:

- Nodarbinātība bez darba līguma un grāmatvedības uzskaitē neuzrādītās darba samaksas izmaksāšana u.c.
- Darījumu neuzrādīšana grāmatvedības uzskaitē un nodokļu deklarācijās;
- Aprēķināto nodokļu nenomaksa un šo līdzekļu apzināta aizpludināšana no uzņēmuma;
- Faktiski nenotikušu darījumu iekļaušana grāmatvedības uzskaitē un iekļaušana nodokļu deklarācijās, lai samazinātu apliekamo ienākumu vai nelikumīgi iegūtu līdzekļus no valsts;
- Finanšu līdzekļu pārskaitījumi par faktiski nenotikušiem darījumiem;
- Fiktīvu dokumentu (līgumu, rēķinu, pavadzīmju utt.) sagatavošana un izmantošana;
- Apzināta zaudējumu radīšana uzņēmumam, tā kreditoriem, veicot neatbilstošas cenas darījumus;
- Apzināti nepatiesu ziņu sniegšana kredītiestādei par darījumu u.c..

Jāņem vērā, ka, lai likumpārkāpumus nodokļu jomā uzskatītu par kriminālsodāmiem nodarījumiem, darījumu kopējam apjomam attiecībā uz neuzrādītas darba samaksas izmaksu jāpārsniedz 10 minimālās mēnešalgas, attiecībā uz faktiski nenotikušu darījumu iekļaušanu nodokļu deklarācijā – 50 minimālās mēnešalgas vai nenomaksāto nodokļu vai tiem pielīdzināmo maksājumu apmēram jāpārsniedz 50 minimālās mēnešalgas. Vienlaikus jāpievērš uzmanība, ka daļa nodokļu noziegumu, kā arī NILL var tikt īstenota jau pirms nodokļu deklarāciju iesniegšanas, ar veiktajām faktiskajām darbībām – piemēram, aplokšņu algas izmaksa, līdzekļu pārskaitījumus uz fiktīvu darījumu pamata, fiktīvu dokumentu sagatavošana un iesniegšana kredītiestādē darījuma pamatošanai u.tml.

⁶ Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu. 188. lpp. Pieejams: <https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf>.

⁷ Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu. 189. lpp. Pieejams: <https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf>.

Lai identificētu šādus nodokļu noziegumus un NILL, ir būtiski pievērst uzmanību pazīmēm, kas norāda uz darījumu un to pamatojošo dokumentu fiktīvo raksturu, apzinātu zaudējumu radišanu uzņēmumam vai citām personām u.tml.

Izvairšanās no nodokļu un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas un ar to saistītās NILL pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros:^{8/9/10/11/12/13}

1. Nav pieejama informācija, kas liecinātu par juridiskas personas saimniecisko darbību, piemēram, informācija nav pieejama juridiskās personas mājaslapā (mājaslapa sen nav atjaunota, vai tajā norādītās preces netiek pārdotas, neeksistē) vai mājaslapas nav vispār, kā arī juridiskā persona nevar iesniegt darījumu apliecinošus dokumentus (piemēram, līgumus, pieņemšanas–nodošanas aktus, konta izdrukas u.c.), kas varētu norādīt uz juridiskās personas faktisko darbību.
2. Juridiskai personai nav materiāli-tehniskās bāzes deklarēto darbības veidu saimnieciskās darbības nodrošināšanai, vai juridiskās personas rīcībā esoša materiāli-tehniskā bāze neatbilst deklarētās darbības būtībai.
3. Juridiskās personas deklarētais darbinieku skaits šķietami nav atbilstošs deklarētā saimnieciskās darbības veida nodrošināšanai.
4. Juridiskai personai, kam uzkrāts nodokļu parāds vai uzsākta nodokļu administrācijas pārbaude, saimnieciskā darbība formāli tiek izbeigta (tādējādi radot zaudējumus valstij nenomaksāto nodokļu veidā), bet faktiski saimnieciskā darbība tiek turpināta, izmantojot citu juridisko personu, kas pārņēmusi iepriekšējās (valstij parādā esošās) juridiskās personas saimnieciskās darbības modeli, resursus un darbiniekus.
5. Darījumu shēmā kā apakšuzņēmēji iesaistītas vairākas juridiskas personas, kas pēc attiecīgo darījumu īstenošanas pārtraukušas saimniecisko darbību, nenomaksājot valstij nodokļu parādus.
6. Darījumu shēmās tiek iesaistītas jaundibinātas juridiskas personas, turklāt tās jau pirmajā darbības gadā vai pat mēnesī veic darījumus par ievērojamām naudas summām, un tam nav loģiska skaidrojuma.
7. Klients nav reģistrējies pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, lai gan ir iestājušies normatīvajos aktos noteiktie reģistrēšanās priekšnosacījumi.
8. Klients veic darījums, kas tam rada zaudējumus, lai gan no zaudējumiem varētu izvairīties, un šāda darījumu veikšana nav loģiski un ekonomiski pamatota vai klients to nespēj izskaidrot.

⁸ Metodoloģiskais materiāls "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes", 2. papildinātā redakcija. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_Tipologiju%20materials_II_red.pdf.

⁹ Informatīvais materiāls "Valsts ieņēmumu dienesta ieteikumi darījuma partnera un darījuma riska novērtēšanai". Pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/media/1341/download?attachment>.

¹⁰ FIAU Report "Factsheet: Typologies & Red Flags: Indicators of Tax-Related ML". Pieejams: <https://fiaumalta.org/wp-content/uploads/2021/11/FIAU-Factsheet-Typologies-Red-Flags-Indicators-of-Tax-Related-ML.pdf>.

¹¹ "Red Flag Indicators for Accountants". Pieejams: <https://www.fmu.gov.pk/docs/Red-Flag-Indicators-for-Accountants-final.pdf>.

¹² The Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism's Report "Tax Crimes and Money Laundering Typology Research". Pieejams: https://eurasiangroup.org/files/Typologii%20EAG/Nalogovye_prestupleniya_Eng.pdf.

¹³ FATF Report "Laundering the Proceeds of VAT Carousel Fraud". Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Laundering%20the%20Proceeds%20of%20VAT%20Caroussel%20Fraud.pdf>.

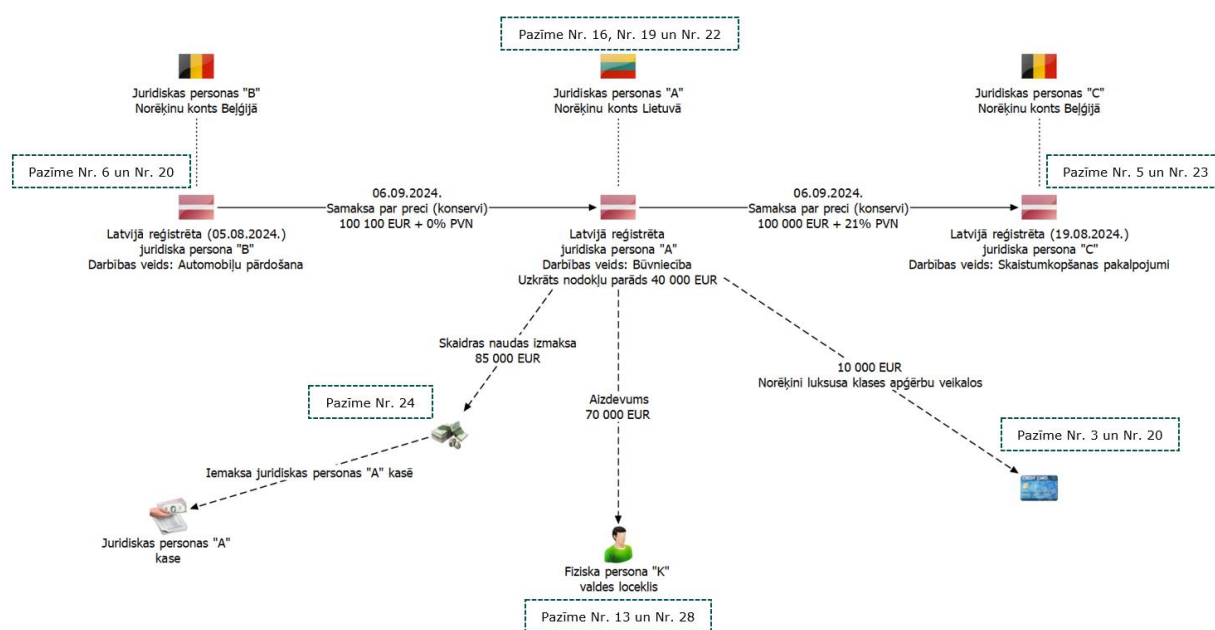
- 9.** Netipiski ierastajai klienta saimnieciskajai darbībai klients veic preču, kuru reāla pastāvēšana ir apšaubāma, iegādi no Latvijā reģistrēta pievienotās vērtības nodokļa maksātāja, ar kuru iepriekš nav bijusi sadarbība, un to piegādi veic ārvalstu uzņēmumam, ar kuru iepriekš nav bijusi sadarbība, darījumu rezultātā gūstot nebūtisku peļņu, bet iegūstot tiesības uz pievienotās vērtības nodokļa priekšnodokļa atmaksu.
- 10.** Klients veic maksājumus Latvijā vai ārvalstīs reģistrētiem uzņēmumiem par konsultāciju vai cita veida pakalpojumiem, kas ir neraksturīgi klienta saimnieciskajai darbībai un/vai tā ir ekonomiski nepamatota, vai par precēm, kas neatbilst klienta saimnieciskās darbības veidam (piemēram, pakalpojumu maksa ir nesamērīgi augsta attiecībā pret klienta saimniecisko darbību).
- 11.** Klients veic karšu maksājumus, kas šķietami neatbilst uzņēmuma saimnieciskajai darbībai un/vai norāda uz līdzekļu izmantošanu privātiem mērķiem.
- 12.** Klients ir izsniedzis vērā ņemamus aizdevumus (arī saistītām personām), taču tie netiek atmaksāti vai tiek atmaksāti īslaicīgi, pēcāk izsniedzot jaunus aizdevumus.
- 13.** No klienta konta tiek veiktas liela apmēra skaidas naudas izmaksas, par kā izlietojumu netiek iesniegti attaisnojuma dokumenti.
- 14.** Klients ir izsniedzis ievērojamus skaidras vai bezskaidras naudas avansus, par kuriem ilgstoši nav veikti norēķini, avansi nav atmaksāti vai nav iesniegti avansu izlietojumu apliecinājoši dokumenti un/vai nav nomaksāti, aprēķināti nodokļi saskaņā ar likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".
- 15.** Klientam izveidojies nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu parāds, kas netiek segts, bet līdzekļi izmantoti citiem mērķiem, piemēram, norēķiniem ar piegādātājiem vai pakalpojumu sniedzējiem, aizdevumu izsniegšanai, faktiski nesaņemta aizdevuma atmaksai.
- 16.** Maksājumi tiek saņemti no juridiskām personām, kas reģistrētas beznodokļu vai zemo nodokļu valstīs un/vai augsta riska jurisdikcijās.
- 17.** Vienas un tās pašas darījumu puses saņem maksājumus par atšķirīgām preču grupām (neraksturīgi normālai saimnieciskajai darbībai).
- 18.** Maksājumiem ir tranzīta maksājumu raksturs – naudas līdzekļi no kontiem tiek pārskaitīti īsi pēc to saņemšanas kontā, un tam nav loģiska skaidrojuma.
- 19.** Tiek veikta samaksa par šķietami fiktīviem darījumiem (darījumi nav atbilstoši klienta saimnieciskajai darbībai un tiem nav loģiska skaidrojuma).
- 20.** Klients (fiziska un/vai juridiska persona) veic skaidras naudas darījumus tādā apmērā, kas nav tipiski fiziskai personai un/vai juridiskās personas saimnieciskās darbības veidam.
- 21.** Juridiskai personai, kam uzkrāts nodokļu parāds vai uzsākta nodokļu administrācijas pārbaude, tiek atvērti jauni konti ārvalstu kredītiestādēs vai maksājumu iestādēs bez pamatotas saimnieciskās darbības nepieciešamības.
- 22.** Juridisko personu kontos nav konstatēti darījumi, kas liecinātu par aktīvu saimniecisko darbību, piemēram, maksājumi par telpu nomu, elektrību, algas maksājumi, maksājumi transporta pakalpojumu sniedzējiem u. tml., veikti fiktīvi maksājumi par precēm, konsultāciju un cita veida pakalpojumiem un bankas komisiju maksājumi.
- 23.** Atbilstoši klienta grāmatvedības uzskaitē pēc skaidras naudas izņemšanas no konta uzņēmuma kasē it kā iemaksāts liels skaidras naudas apmērs, kas ilgstoši

netiek izmaksāts no uzņēmuma kases un/vai neatbilst klienta saimnieciskajai darbībai un/vai klients nespēj sniegt pamatotu skaidrojumu šādai rīcībai.

24. Darījumu apliecinājoši dokumenti nav iesniegti tādā apjomā, lai varētu pārliecināties par līdzekļu izcelsmes likumību, un iesniegtajos dokumentos konstatēti trūkumi, kas norāda uz to, ka tie, iespējams, ir fiktīvi noformēti.
25. Klients sniedz nepatiesu vai nepilnīgu informāciju par līdzekļu izcelsmi (vai izmanto līdzekļu izcelsmes pamatojumu, ko nav iespējams pārbaudīt).
26. Iesniegtie dokumenti par aizdoto līdzekļu izcelsmi un aizdevuma apstākļiem ir nepilnīgi un apšaubāmi – dokumenti satur viltojuma pazīmes.
27. Nav dokumentu, kas apliecinātu aizdevuma izsniegšanu vai tā atmaksu.
28. Norādītie maksājumu mērķi ir "saskaņā ar rēķiniem" vai "pavadzīmēm" u. tml., taču kontos netiek veikti tādi saimnieciska rakstura maksājumi, kas norāda uz uzņēmuma faktiski veiktu saimniecisko darbību (telpu nomas maksājumi, atalgojuma izmaksa darbiniekiem, elektrības u.c. rēķinu nomaksa).

Attēlā Nr. 1 sniegtas dažas no izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas un ar to saistītās NILL pazīmēm koncentrētā un viegli pārskatāmā veidā, sniedzot kopsavilkumu par būtiskāko, lai NILLTPFN likuma subjektiem atvieglotu ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem FID.

Attēls Nr. 1

FID mājaslapā ir publicēti vairāki tipoloģiju materiāli¹⁴, kas saistīti ar konkrētiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un var noderēt ikdienas darbā, to skaitā:

- "[Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums](#)";

¹⁴ FID izstrādātās vadlīnijas, tipoloģijas un pētījumi pieejami: <https://www.fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/vadlinijas-tipoloģijas-riki>.

- Metodiskais materiāls "[Sektorālo un mērķēto finanšu sankciju apiešanas indikatori](#)", 2. papildinātā redakcija;
- Metodoloģiskais materiāls "[Terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas vadlīnijas](#)", atjaunotā redakcija;
- Stratēģiskās analīzes pētījums "[Tirdzniecības darījumu izmantošana noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā](#)";
- "[Koruptīvu noziedzīgu nodarījumu indikatori un gadījumu analīze](#)";
- Metodoloģiskais materiāls "[Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas pazīmes](#)", 2. papildinātā redakcija.

Izmantoto saīsinājumu saraksts

FID	Finanšu izlūkošanas dienests
NILL	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija
NILLTPF	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma un proliferācijas finansēšana
NILLTPFN likums	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums
NRA 2023	Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.–2022. gadu
PF	Proliferācijas finansēšana
TF	Terorisma finansēšana